

BEŞİNCİ MEVSİM KARATEPE ÇALIŞMALARI

U. BAHADIR ALKIM

Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ve Türk Tarih Kurumu adına yapılan beşinci mevsim Karatepe çalışmaları 6 Eylül 1950'den 18 Ekim 1950 tarihine kadar devam etti. Kazı heyeti Prof. Dr. H. Th. Bossert, Dr. U. Bahadır Alkım, Mrs. Michael Gough (mimar), Lütfi Özin (Ark. Mim.) ve Dursun Cankut (foto)'tan müteşekkildi. Prof. A. Dupont-Sommer (Paris) on gün kadar aramızda misafir kalarak hem Karatepe'de hem de Domuztepe'de incelemelerde bulundu. Çalışmalarımızı şöylece sıralayabiliriz :

A. DOMUZTEPE'DEKİ KAZILAR

1 - Domuztepe sitadelinde sistematik bir kazıya başladık. Zirvenin batısında *bü-hilâni* inşasında iki bina meydana çıkarıldı. Bu binaların batıda olan girişlerinin ortasında yalnız bir sütun bulunmaktadır. Bazaltten yapılmış olan sütun kaideleri yuvarlak şekilli olup Zincirli'deki süssüz yuvarlak sütun kaidelerine benzemektedir. Bu yapıların içinde karma karışık bir vaziyette bulunmuş olan muhtelif çağlara ait (Demir devri, Roma ve Hellenistik) keramik buluntularına rağmen *bü-hilâni*'lerin, Karatepe'deki *Danuna* binalarından hiç olmazsa bir az daha evvelki devre ait olması çok muhtemeldir.

2 - Arslanlı kapının güneyinde diğer iki yapının ikişer odası meydana çıkarıldı. Odalar dörtgen şeklinde olup doğudakilerinin ortasında birer bazalt sütun kaidesi mevcuttur.

Mevsimin sonuna doğru arslanlı kapı yanındaki yapının, arslanlı kapı cihetindeki kısmında derinleşme ameliyesine geçildi ve 2 m. derinlikte, ikinci bir mimarî kata tesadüf edildi. Üstteki duvarların temellerinin altında 0.75 m. kalınlığındaki bir yangın tabakasından sonra, daha eski bir devre ait olduğu anlaşılan duvar izleri görüldü. Yangın tabakası içinde bir Frik keramiği parçasının bulunması bilhassa dikkat çekicidir.

3 - Dördüncü mevsim çalışmalarımızda (1949 sonbaharı) Domuztepe'de sitadelin batısında dış sura ait duvar izlerini kesif ormanın içinde bulmuştuk. Bu sene ufak bir amele ekibi ile ağaç temizliği yaparak bu dış sur kalıntılarını 200 m. kadar takip ettik ; bufsuretle Domuztepe'nin batı ve güney yönünde de dış surun mevcut olduğu tespit edilmiş bulundu.

Domuztepe'de bu sene daha eski bir mimarî kalıntının hafredilmesi, diğer taraftan geçen sene de Zincirli'nin arkaik arslanları üslubunda kapı arslanlarının bulunmuş

olması, Domuztepe'nin, Karatepe'ye *Danuna*'ların yerleşmesinden daha önceki bir devirde iskân gördüğünü göstermektedir. Bu itibarla Domuztepe kalesinin *Sam'al* kırallarından biri tarafından inşa ettirildiği çok muhtemeldir. *Danuna*'ların Domuztepe'yi zaptettikten sonra eski mimarî malzemeyi tekrar kullanarak ve ilâveler yaparak kaleyi mühim bir istinat noktası suretinde istimal ettikleri anlaşılıyor. Domuztepe'de Karatepe skülpürlerine benzer örneklerin de meydana çıkmış bulunması ve Domuztepe'deki bazalt taş ocaklarının *Danuna*'lar tarafından da kullanılması bu hususu teyid etmektedir.

B. KARATEPE'DEKİ KAZILAR

Bu mevsimde Karatepe'nin dört muhtelif yerinde kazılar yapıldı.

1 - İçinde Fenike yazıtlı Tanrı heykelinin durmakta olduğu mabet (?) avlusunun döşemesi altında kayaya oyulmuş olan (vasatı 1.80 m. çapında ve 1.50 m. derinlikte) müteaddit sarnıçlar meydana çıkarıldı.

Yukarı giriş binasının mabet avlusuna bir basamakla çıkan kapısının yan yana konularak bir kaç taşla teşkil edilmiş olan eşliğinin altında yekdiğeri ile iltisaklı biri büyük, diğeri de küçük bâkir kayaya oyulmuş iki sarnıç hafredildi.

2 - Yukarı giriş binasının doğu kısmındaki alanda : Bu kısımda geçen sene başlanmış olan çalışmalara, alan genişletilerek bu mevsimde de devam edildi. Açılmış olan ufak odaların içinden muhtelif küçük buluntular meydana çıkarıldı; Demir Çağı boyalı keramik parçaları bilhassa enteresandır. Yeni açılan bu odaların kuzeyinde, mabede çıkan bir kaç basamaklı bir küçük merdivene rastlandı. Bu merdivenin altında da kayaya oyulmuş ufak bir sarnıç hafredildi. Bu buluntular, Karatepe'de Asitawa(n)da's'ın kalesinden daha eski bir iskâna delâlet eden emareleri göstermektedir; döşeme altından çıkan ve içlerinde daha eski devre ait olması muhtemel olan çanak-çönleğin bulunması, sarnıçların oyuluş vaziyeti böyle bir keyfiyeti desteklemektedir. Karatepe'de iki muhtelif mimarî katın tespiti çok önemlidir; bu husus heykeltraşlık eserlerinin kronolojik sırası hakkında yeni sorular açmaktadır; esasen Karatepe skülpür eserlerinin, stilistik bakımdan birbirinden farklı olduğu ve bu eserlerde muhtelif usta iççiliğinin temyiz edildiği tebarüz ettirilmiş bulunmaktadır. Karatepe'nin *Danuna*'lardan önceki iskânının, bu mevsim Domuztepe'de bulunmuş olan ve *Danuna* tabakasından daha evvelki bir çağa ait olduğu anlaşılan mimarî tabaka ile kabili izah olmasını ihtimal dahilinde addediyoruz. Bu mesele müstakbel ön-raporumuzda etraflı bir surette tartışmaya arz edilecektir.

3 - Yine yukarı giriş binasının batısında, 4'üncü mevsimde açılmış olan sarnıçların yanında kayaya oyulmuş daha bir kaç sarnıç bulundu.

4 - Yukarı Giriş binasının kuzey-batısında yeni bir kazıya başlandı ve dörtgen şeklinde birbirine bitişik 6 oda meydana çıkarıldı. Bu binanın duvarları kalın ve iyi

işçilikte örölmüşlerdir. Bina ile sur arasında taş döşemeli bir yol mevcuttur. Binanın kuzeyinde ufak - taş döşemeli bir avlu açılmıştır. Avlunun kuzeyinde ve kuzey-batısında üçüncü mevsim esnasında (1948) meydana çıkarılmış olan asıl saraya ait olması muhtemel odaların duvar kalıntıları bulundu. Bu suretle Karatepe sarayı bir bütün olarak ele alındığı takdirde muhtelif dairelerinin iki avlu ile birbirinden ayrıldığı Arslantaş (Hadatu) ve Til-Barsip sarayları ile mukayese edilebilir. Fakat Karatepe sarayının bazı karakteristiği, -meselâ bit-hilâni inşa tarzını göstermesi gibi- hem Anadolu hem de kuzey-batı Mezopotamya tesirlerini göstermektedir.

5 - Kazı mevsiminin sonlarına doğru mabed (?) avlusunda Fenike yazıtlı Tanrı heykelinin yakınında kazı yapıldığı esnada, heykele ait bazı yazıt parçaları ufak bir çukur içinde bulundu. Bundan başka, Prof. Bossert heykel kaidesinin bir yönünde gayet silik bir vaziyette yazıtta ait bir kaç satırı farketmiş bulundu. Prof. Bossert ve Prof. A. Dupont-Sommer'in açıklamalarına göre bu satırlar heykel yazıtının nihayet kısmını teşkil etmektedir.